

โลกปตปิปกสารบริจเฉทที่ ๓ และที่ ๔ : การตรวจชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์

นายปริทัศน์ ศรีวิคณาธิบดี

006854

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริชญ์อักษรศาสตร์ตามบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๕๖๑

I1650406๙

LOKKAPPADIPAKASARA CHAPTERS 3, 4 : AN EDITION AND CRITICAL STUDY

Mr. Parithasana Srirattanalai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

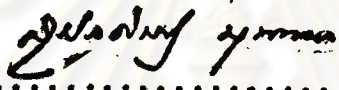
Chulalongkorn University

1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์   โลกัปที่ปกสาร ปริทัศน์ ตอนที่ ๓ และ ที่ ๔ : การตรวจชำระ และ
การศึกษาเชิงวิเคราะห์
โดย   นายปรีทัศน์ ศรีรัตนาลัย
ภาควิชา   ภาษาตะวันออก
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพานิช

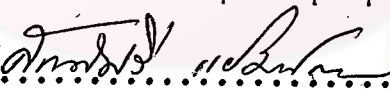

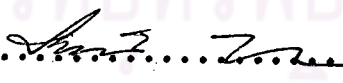
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคิษฐ์ ปุณนาค)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์วิสุทธ ปุณยกุล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมน์คดา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพานิช)

.....กรรมการ
(อาจารย์สุวิทย์ ชاکร้าพงศ์)

.....บัณฑิตวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โลกิปปทีปถสาร ปริจเฉทที่ ๑ และที่ ๔ การทวราชำระ
และการศึกษาเชิงวิเคราะห์

ชื่อนิสิต

นายปริทัศน์ ศรีรัตนาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราวณี ศำพพานิช

ภาควิชา

ภาษาตะวันออก

ปีการศึกษา

๒๕๒๑

บทคัดย่อ

คัมภีร์โลกิปปทีปถสาร เป็นคัมภีร์ภาษาบาลีที่พระเมธังกรแต่งขึ้นใน
พุทธศตวรรษที่ ๑๔ แบ่งเป็น ๔ ปริจเฉท วิทยานิพนธ์นี้ เป็นงานวิจัยต่อเนื่อง
ในชุดคัมภีร์โลกิปปทีปถสาร ซึ่งนายเกรียงศักดิ์ ไทบุตรพันธ์ ได้ทำการวิจัยไว้
แล้ว ๒ ปริจเฉท คือ ปริจเฉทที่ ๑ และที่ ๒

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการวิจัยต่อในปริจเฉทที่ ๑ และ ๔ เรื่อง
แปลคตินิเทศ และตีรจฉานคตินิเทศ ซึ่งพระเมธังกรได้รวบรวมมาจากคัมภีร์
พระไตรปิฎก อรรถกถาและคัมภีร์อื่นๆ

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น ๔ บท คือ บทที่ ๑ เป็น
บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการ
วิจัย ขอบเขตของการวิจัย และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย บทที่ ๒ เป็นบท
วิเคราะห์คัมภีร์โลกิปปทีปถสาร ปริจเฉทที่ ๑ และ ๔ บทที่ ๓ เป็นคัมภีร์
โลกิปปทีปถสารที่ทวราชำระแล้ว และคำหรือข้อความที่นึกเขียนไป บทที่ ๔ เป็น
คำแปล และบทที่ ๕ เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ

Thesis Title   Lokappadipakasara, Chapters 3, 4: An
Edition and   Critical Study.

Name   Mr. Parithasana   Srirattanalai

Thesis Advisor   Assistant Professor Pranée Lapanich   Ph.D.

Academic Year   1980

ABSTRACT

The Lokappadipakasara is a Pali text composed by Phramedhanhara in the 19th century of the Buddhist era. It is divided into 8 pariechedas (sections). The present thesis is a continuation of a research work on The Lokappadipakosara Text, 2 pariechedas of which have previously been undertaken by Mr. Mr. Kriangsak Thaikurupan. The present sections entitled Petagatinidesa and Tirachanagatinidesa are compiled and abridged from a number of texts such as the Buddhist Canons, commentaries and other non-canonical writings.

The thesis is divided into 5 chapters. The first one is the introduction which discusses the thesis title and research methods. An analytical study of the Lokappadipakasara pariechedas 3 and 4 is in the second chapter. The third chapter is the edited text of the Lokappadipakasara with the variant readings. The fourth chapter is the translation. The fifth chapter is a conclusion and suggestion for further research.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยไคควยความเมตตาช่วยเหลือจาก
อาจารย์ทุกท่านในภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย ผู้วิจัยจึงขอกล่าวนามอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ เพื่อเป็นการระลึกถึงพระคุณ

รองศาสตราจารย์วิสุทธิ บุญยกุล ผู้ให้ความรู้วิชาภาษาสันสกฤต
และไคตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอ
กราบขอบพระคุณในเมตตาธรรมของอาจารย์อย่างสูง

รองศาสตราจารย์ศักดิ์ศรี แยมันคคา ผู้ให้ความรู้เรื่องภารตวิทยา
แก่ผู้วิจัย นอกจากนี้ อาจารย์ยังไคแนะนำการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ วิธีเขียน
วิทยานิพนธ์ และตำราต่าง ๆ ที่ใช้ในการค้นคว้า รวมทั้งแก้ไขสำนวนภาษาให้
สละสลวยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในเมตตาธรรมของอาจารย์
อย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ศาพานิช อาจารย์ไคกรุณาธิ์เป็น
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทั้งยังให้ความเมตตาแนะนำวิธีการตรวจชำระและ
วิจัย และไคสละเวลาเป็นพิเศษให้ผู้วิจัยไคปรึกษาอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้
อาจารย์ยังไคตรวจทานแก้ไขคำแปลทั้งหมดไคให้สละสลวยยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณในความเมตตาธรรมของอาจารย์ไว้เป็นอย่างดี

นาวาอากาศเอก(พิเศษ) แยม ประพัฒน์ทอง อาจารย์ไคกรุณาธิ์สละ
เวลาให้คำแนะนำในการเลือกคำบางคำที่ผู้วิจัยมีปัญห และกรุณาสละเวลาให้ผู้
วิจัยไปอ่านคำแปลให้ฟังตั้งแตจนจบ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในเมตตาธรรม
ของอาจารย์อย่างสูง

อาจารย์ฐานิสร์ ชاکร์พิพงศ์ อาจารย์ไคววางพื้นฐานความรู้ทาง
ภาษาบาลีให้แก่ผู้วิจัยมาตั้งแต่แรก และได้ให้กำลังใจสนับสนุน ช่วยเหลือผู้วิจัย
เป็นอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในเมตตาธรรมของอาจารย์อย่างสูง

อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะบุคคลที่มีส่วนสนับสนุนให้การวิจัยสำเร็จ
ลุล่วงไปด้วยดีดังต่อไปนี้

คุณธงชัย สุมณจักร คุณบุญนาค สะแกนอก คุณกำจัต อัครผล
และคุณณจง อุบลเลิศ ที่ให้การช่วยเหลือในการตรวจทานแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี
ยิ่ง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สายงานบริการหนังสือภาษา
โบราณ หอสมุดแห่งชาติทุกท่านและญาติมิตรทุกท่าน แม้มิได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....

ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....

จ

กิตติกรรมประกาศ.....

ช

คำชี้แจง.....

ฉ

บทที่

๑. บทนำ.....

๑

    ความเป็นมาของปัญหา.....

๑

    วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....

๔

    ขอบเขตการวิจัย.....

๕

    วิธีดำเนินการวิจัย.....

๖

    ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....

๗

๒. บทวิเคราะห์ทศมถ์รโลกัปปที่ปกัสาร ปรีเฉทที่ ๓ และ ๔.....

๘

    ๘ ทศมถ์รโลกัปปที่ปกัสาร.....

๘

    ๘ ประวัตืพระเมษังกร.....

๙

    ๘ ตณณบัโลกัปปที่ปกัสารที่ทบขณะทำการวิจัย.....

๑๔

    ๘ ตณณบทคคเลือกมาทำการวิจัย.....

๑๗

    ๘ เหตุผลที่เลือกตณณบัเหล่านี้มาตรวจชำระ.....

๑๘

    ๘ ลักษณะที่ปรากฏรวมกันของตณณบัต่าง ๆ .....

๑๙

    ๘ ลักษณะพิเศษที่ปรากฏในแต่ละตณณบัทั้ง ๑๓ ฉบับ.....

๒๐

    ๘ คำขึ้นต้น คำลงท้ายทศมถ์ร และคำขึ้นต้นคำลงท้าย

    ๘ ปรีเฉทที่ ๓ และ ๔.....

๓๑

ความนิยมของคนฉบับในการใช้อักษรขอม จารึกภาษาบาลี.....	๓๘
ลักษณะที่นิยมร่วมกันหรือปรากฏร่วมกันของคนใช้อักษรขอม กับอักษรรามัญ	๓๘
ขอบกพรอมในการจารึกคนฉบับที่พบขณะตรวจชำระ.....	๔๐
ลักษณะอักษรรามัญที่ใช้จารึกภาษาบาลีในคัมภีร์โลกปที่ปกสาร.....	๕๑
ข้อสังเกตเกี่ยวกับภาษาบาลีที่พระมธังกร เขียนในปริเฉท ที่ ๓ และ ๔ ของคัมภีร์โลกปที่ปกสาร.....	๕๘
การแบ่งกลุ่มคนฉบับ.....	๖๔
ลักษณะเฉพาะของคนฉบับสาย ก.	๖๔
ลักษณะเฉพาะของคนฉบับสาย ข.	๖๔
ลักษณะเฉพาะของคนฉบับสาย ค.	๖๕
หลักเกณฑ์การเลือกคำ.....	๖๖
๓. คัมภีร์โลกปที่ปกสารภาษาบาลีที่ชำระแล้วและคำที่ค้างออกไป.....	๖๘
๔. โลกปที่ปกสารแปล.....	๒๒๓๑
๕. บทสรุปและขอเสนอแนะ.....	๒๓๖
บรรณานุกรม.....	๒๓๕
ภาคผนวก.....	๒๔๖
ประวัติผู้เขียน.....	๒๕๖

การใช้อักษรย่อและหมายเลขในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

การใช้อักษรย่อ

ช. ช.	หมายถึง	จุฬหณีโกาย จุฬหทงปฐ
ช. จริยา.	"	จุฬหณีโกาย จริยาวิฎก
ช. ชา.	"	จุฬหณีโกาย ชาตค
ช. เป.	"	จุฬหณีโกาย เปตวตต
ช. อิติ.	"	จุฬหณีโกาย กิตฺวุตตค
ที. ป.	"	ทีสนีโกาย ปาถิกวคค
ป. ส.	"	ปตฺตสฺสุนี อฏฐกถาณมณิกาย
ม. ม.	"	มชฺฌมณิกาย มชฺฌตฺตวสค
วินย. มหา.	"	วินยวิฎก มหาวคค
วินย. อ.	"	สมนฺตวาสาทิกา อฏฐกถาพระวินัย ภาค ๑
สุ. วิ.	"	สุมฺงคฉวีสานี อฏฐกถาทีสนีโกาย
สุ. จิ.	"	สุจฺ หน้งสืออธิบายพระคัมภีร์อภิธานปตฺทีนิกา
ส. ม.	"	สยฺยตฺตมณิกาย มหาวคค
อง จตุกก.	"	องคฺตฺตรณิกาย จตุกกนปาท
อง ทสก.	"	องคฺตฺตรณิกาย ทสนนปาท
อง อ.	"	องคฺตฺตรณิกาย อฏฐกถา
อ.ช.ป.	"	อรรถกถาธัมมบทแปล ๕ ภาค
D.P.P.N.	"	Dictionary of Pali Proper Names.

การให้หมายเลข

- หมายเลขในพระไตรปิฎก ๑ ๒ ๓ ในระบบ เล่ม/หน้า
 หมายเลขในคัมภีร์อื่น ๆ ๑ ๒ ๓ ในระบบ เล่ม/หน้า
 หมายเลขในหนังสืออื่น ๆ ๑ ๒ ๓ ในระบบ หน้า
 หมายเลขในวงเล็บในบทที่ ๑, ๒ ในระบบคาคา